

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2009

ESTONIAN

HIGHER LEVEL

**Tuesday, 9th June
Afternoon 2.00 p.m. – 5.00 p.m.**

Vasta kõigile kolmele ülesandele. Kõikidele küsimustele tuleb vastata eesti keeles.

Kokku on võimalik saada kuni 100 punkti.

I. ÜLEASNNE

(30 /100)

Vasta teksti põhjal küsimustele, kasutades oma sõnu ja täislauseid.

Iga õige vastus annab 5 punkti.

HIRMUJÕGI

1. Soome koolitulistamise järel on paljud lahenduste pakkujad tagantjärele targad. Kuid mitte seda ei tule nüüd küsida, mis on lahti Soome haridussüsteemiga või üldse Soomes, vaid meil tuleks endalt küsida, kui palju me teame inimesest. Ning sellest, mida inimesega on teinud viimased kakskümmend, nelikümmend, kuuskümmend aastat.
2. Võimalik, et ka pärast kuulsat psühhiaatrit C. G. Jungi on kusagil laias maailmas mingites asutustes ja kellegi kõvaketastel tarkus inimese sügavama olemuse avamiseks. Aga inimeseni tema igapäevas see salatarkus valusal hetkel ei ulatu. Ja kui seda suurt üldsust, keda endast kujutab oma igapäevaelu elav inimkond, tabab välguna sündmus, mis kusagilt põhjala väikelinnast hetkega ulatub maailma uudiskanalite tähtsamate teadete hulka, siis ei ole tarka meest taskus, kes kõik ära seletaks.
3. Me kõik oleme harjunud kuulma, et demokraatia ja õigusriik lahendavad meie suured probleemid ning üksnes mingid alaarenenud teisevärvilised seal kusagil kaugete kontinentide vastikute liivatormide keskel oma narmendavates telkides pole oma arengus jõudnud ei demokraatia ega õigusriigini ning notivad ja piinavad üksteist, kuidas aga saavad. Aga, jälle ei aita sissetöötatud valimisseadus, priske riigieelarve, siledad maanteed ega madal korruptsiooniindeks: selle kõige keskelt tõuseb tavaline eurooplane ja teeb oma tapatööd – viisil, kohas ja hulgal, mille kohta käivat uudist tasakaalus hingega inimene enam alla neelata lihtsalt ei taha.
4. Juba on Kauhajoe lugu saanud hulga seletusi ja loetletud on igasugu põhjuseid. Sealhulgas lihtsaid ja selgeid. Alati otsitakse midagi lihtsat, millega end lohutada, olgu tegemist Kuradisse või Jumalasse suhtumise, lastevägistamise, inimeste lõikumise või koolimõrva kordumisega. Tagantjärele tarku on alati, neid, kes ütlevad ikka: ma ju ütlesin...
5. Tõenäoliselt tuleb lihtsatele seletustele lisa ja pakutakse välja veel mõni mustvalge skeem. Kuid tegelikult me keegi ei tea, kuidas on inimeste psüühikat ja käitumist mõjutanud nii füüsilise kui vaimse keskkonna järsud muutused kogu maailmas umbes viimase kuuekümnenda aasta jooksul.
6. Ilmselt vägagi. Kuidas on mõjunud laiuvad uusmajade betoonkvartalid, kus on üles kasvanud juba mitmed põlvkonnad, lugematud nähtud märulifilmid ja mängitud tapmismängud, igat sorti meelelahutuse pakkumine ja ülistamine ööpäev läbi ja igal pool. Painav elutempo. Konkurentsikultus. Virtuaalrevolutsioon ja võltsrohelist õpetused. Käibetõed, mille järgi õigesti koostatud CV, puhas ankeet ja seadusekuulekus ongi pileti paradiisi. Kunstnikud, kes ei ole kunstnikud, raamatuid kirjutavad inimesed, kes üldse kirjutada ei oska, muusika, mis ei ole muusika. Kõik pähemääritavad ja üksteisele vasturääkivad teooriad, mis võrdlevad muna, veini, liha, ravimitööstuse toodete ja toidulisandite kasulikkust või kahjulikkust inimese organismile. Kõik, mis silmade ees virvendab, kõrvu kurdistab ja mida õhk on täis.

7. Üha rohkem kujundavad terves maailmas nii vaimset kui füüsilist keskkonda massikaubad, massimeelelahutus, massimood ja massiinimine. Kuidas kõik see ühe või teise rahva seas välja lööb, milline on vastava rahvusliku temperamendi ja globaalsete massitrendide kombinatsioon, see kõik on ajaloolises plaanis ikka väga uus. Me oleme suutelised seda reaalsust kirjeldama, aga mitte rohkem. Me ei tea vastust lihtsale küsimusele: miks?
8. Jälle on kuulda märksõnu „relvaseadus”, „koolikiusamine”, „süütu ohver”, „antidepressandid”, „võõraste kultuuride segunemine”, „tähelepanuvajadus”, „vastureaktsioon” jne. Aga nendegi lahtiseletamine või nende kaudu tragöödiate analüüsimine ei vii kusagile välja, sest vastuseta jääb ikka seesama: miks? Kui rahval on käes palju relvi, siis miks üks inimene tapab ja teised mitte? Kui kõigil inimestel on teadaolevalt tähelepanuvajadus, siis miks üks peab selle pärast mõrvariks muutuma?
9. Me teame, kuidas siseneda e-riigi e-asutustesse, oma auto tagaistmele, presidendi banketisaali, turvatud panka ja jumal teab kuhu veel. Aga kuidas vaadata iseendasse, seda me ei tea. Kuidas vaadata iseenda sisse, nii et näeks peale tühiste pildikeste ka midagi üldisemat, midagi, mis kannaks välja üldistuse ja aitaks vaadata teistegi sisse? Selleks, et mõista.
10. Kauhajoki muutus *kauhujoeks* (soome k hirmujõgi) ehk hirmujõeks. Mis hirm see on, mis seal nähtamatult voolab? Kas see jõgi tekkis pärast tulistamist? Vaevalt! Võib-olla on kõikide pööraste tegude taga lihtsalt hirm elu ees. Hirm elada. Eluhirm. Aga miks mõne inimese südamesse ei leia teed mitte elurõõm, vaid eluhirm, ka seda meie ei tea.

Ainult mitte lihtsaid vastuseid, palun!

Jaak Jõeriüt, lühendatult ajalehest Postimees, 29. september 2008

1. Seleta lahti või asenda oma sõnadega järgmised 5 sõna. (5 x 1)
 - a) „nottima” (3. lõik)
 - b) „põlvkond” (6. lõik)
 - c) „ülistama” (6. lõik)
 - d) „pähemääritav” (6. lõik)
 - e) „globaalne” (7. lõik)
2. Seleta oma sõnadega lahti sõnaühend „virtuaalrevolutsioon” (6. lõik) (5)
3. Millised tegurid on autori arvates viimase poolsajandi jooksul inimese vaimset ja füüsilist elukeskkonda mõjutanud? (6. ja 7. lõik) (5)
4. Miks ei aita artikli 8. lõigus toodud märksõnad juhtunut analüüsida? (5)
5. „Demokraatia ja õigusriik lahendavad meie suured probleemid.” Selgita artikli 3. lõigu põhjal, milles seisneb selle väite vastuolu. (5)
6. Kuidas „iseenda sisse vaatamine” (9. lõik) aitaks meil teisi inimesi mõista? (5)

II. ÜLESANNE:**(30 / 100)**

„Võib-olla on kõikide pööraste tegude taga lihtsalt hirm elu ees.” Kas nõustud autori mõttega?
Kirjuta umbes 100sõnaline kommentaar oma seisukoha põhjenduseks.

III. ÜLESANNE:**(40 / 100)**

Kirjuta umbes 300sõnaline kirjand. Vali üks antud teemadest.

- 1) Ei ole meil tarka meest taskus....
- 2) Rasked ajad toovad meis esile parima